

6,32 km - 2 uur 6
Huis ter Heide

Natuurmonumenten

Wandelroute Zuid - Huis ter Heide, bij De Moer

In natuurgebied Huis ter Heide bij De Moer wandel je door bossen, open velden en langs weidse vennen. Maar zo was het niet altijd. Dankzij vijftig jaar natuurbescherming is hier langzaam een gevarieerd landschap ontstaan, met veel meer ruimte voor planten en dieren.

Tegenwoordig is het vennengebied een belangrijke plek voor watervogels, libellen en kikkers. De Schotse hooglanders die hier grazen houden het landschap open en leefbaar.

Op een steenworp afstand van Tilburg vind je hier rust, afwisseling en uitzicht. Je komt langs poelen, moeras en een karakteristieke bomenlaan. De route is gemarkeerd met rode routepaaltjes en geschikt voor wandelaars van vrijwel elk niveau.

Praktische informatie

Houd rekening met grote
grazers

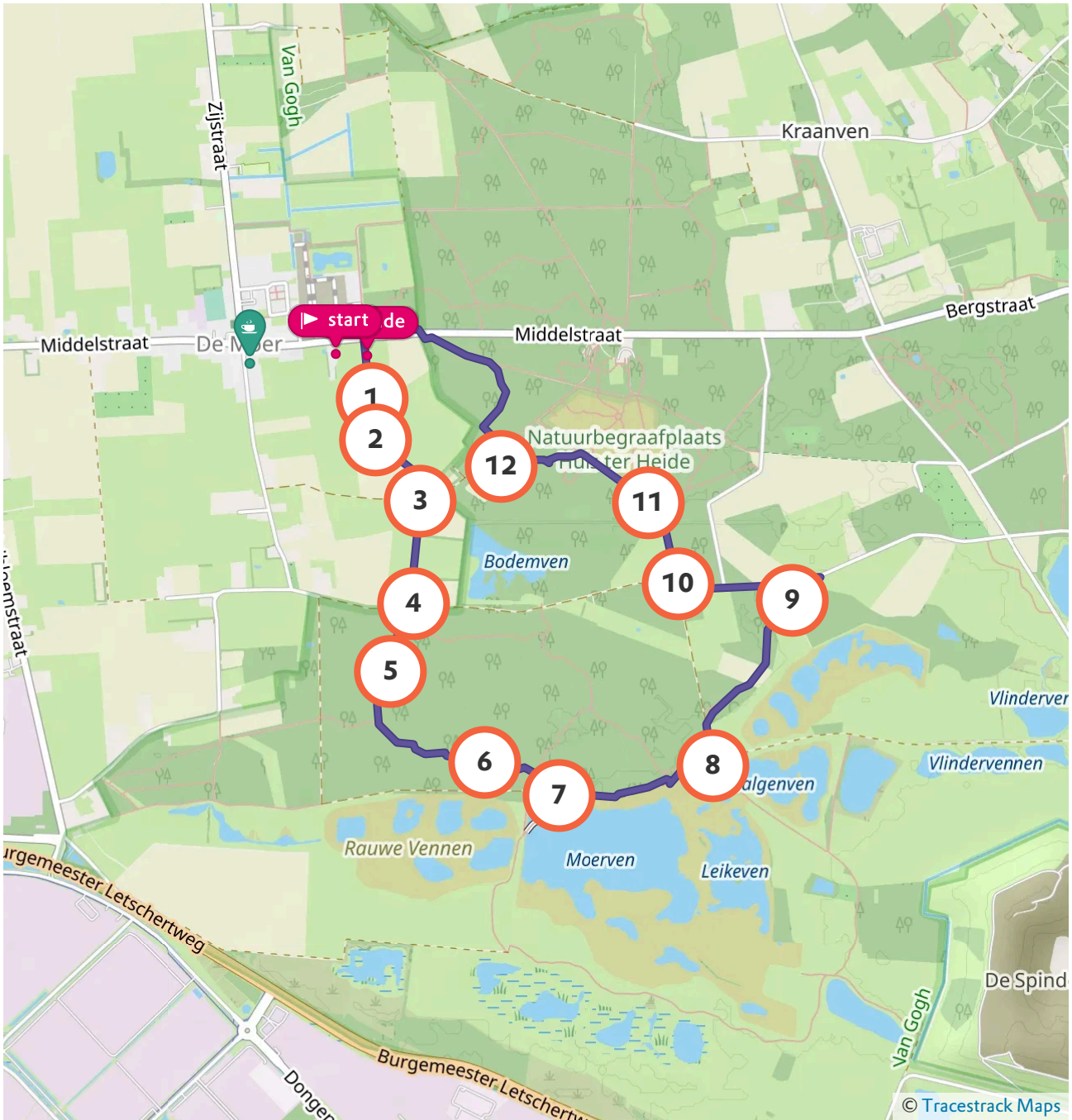
Honden mogen mee mits
aangelijnd, op de paden

Waar kun je starten

Parkeerplaats bij Middelstraat

Middelstraat 2,
5176NJ De Moer (NB)

1 Veengeschiedenis

Ooit lag hier een uitgestrekt, bijna ondoordringbaar veenmoeras. Tussen de 13de en 16de eeuw werd het veen afgegraven en als turf verkocht als brandstof. Na deze periode van turfwinning ontstonden natte heidegebieden zoals de Moersche Heide, de Loonsche Heide en de Grote Bodem. Later werden ook deze woeste gronden ontwaterd voor landbouw en bosaanplant. Daardoor wandel je hier nu een stuk makkelijker.

In het landschap zie je nog veel sporen van dat verleden. Rechts ligt het dorpsgezicht van De Moer – de naam verwijst nog naar het veen. Links kijk je uit over de bossen die vanaf ongeveer 1880 zijn aangeplant voor de houtproductie.

2 Oase vol leven

Vanaf het bankje onder deze oude boom heb je een weids uitzicht. De poel aan de overkant, ooit gegraven als drinkplaats voor vee, is nu een onmisbare oase voor allerlei dieren. Zonder dit soort stilstaande watertjes zouden amfibieën en libellen hier niet kunnen overleven: door de ontwatering van 'woeste' gronden is hun oorspronkelijke leefgebied grotendeels verdwenen.

Ook zwaluwen en vleermuizen profiteren van de poel: ze jagen op de muggen die boven het water dansen. Andere dieren gebruiken de oever als drink- en wasplaats. Langs de rand groeien gele lis, drijvend fonteinkruid en pijlkruid – met beschutting en voedsel zorgen zij voor een rijk onderwaterleven.

Kleine landschapselementen als deze poel maken echt verschil. Om de natuur van Huis ter Heide te versterken heeft Natuurmonumenten in de afgelopen vijftig jaar tientallen van deze poelen aangelegd.

3 Lijkend op de acacia

Je laat het open landschap achter je en wandelt een laan in met robinia's: karakteristieke bomen die lijken op acacia maar het niet zijn – precies wat de naam 'Robinia pseudoacacia' betekent. Brabantse boeren gebruikten deze boom vroeger vaak als weipaal. Het uitzonderlijk harde hout rot nauwelijks en is zelfs sterker dan eikenhout.

Kenmerkend zijn de stammen die met de jaren steeds diepere groeven krijgen en de takken met scherpe stekels. Aan het begin van de zomer bloeit de boom uitbundig: grote, hangende trossen witte vlinderbloemen verspreiden dan een zoete geur en trekken volop insecten aan. Je wandelt hier door een zoemende tunnel waar bijen en andere nectarzoekers druk aan het werk zijn.

4 Mini-safari

Wie hier even stil staat en rustig rondkijkt, ontdekt al snel iets van het dierenleven. Sinds Natuurmonumenten hier werkt aan kruidenrijkere graslanden en een gevarieerder bos, profiteren steeds meer diersoorten van dit gebied – en dat is te merken.

Bloeiende kruiden trekken insecten aan, die op hun beurt weer vogels en kleine zoogdieren lokken. Regelmatig zie je hier dan ook een buizerd vanaf zijn uitkijkpost speuren naar een prooi. Ook reeën en ooievaars laten zich hier zien.

Neem de tijd, kijk goed om je heen en je wandeling verandert vanzelf in een kleine safari.

5 Een bos vol leven

Dit bos werd rond 1900 op de heide aangeplant voor houtproductie. Een strak productiebos, met keurige rijen Corsicaanse dennen en kaarsrechte paden voor het makkelijk afvoeren van hout. Economisch nuttig, maar voor de natuur nogal arm.

Dat veranderde toen Natuurmonumenten het beheer overnam. Door meer variatie toe te laten is langzaam een natuurlijker bos ontstaan, met een gelaagde opbouw van kruiden, struiken en verschillende boomsoorten. Aan die ontwikkeling naar een gevarieerder bos wordt nog steeds gewerkt. Open plekken zorgen voor licht op de bodem: hierdoor kunnen zaden kiemen en ontstaat er nieuw leven.

De rechte lijnen zijn vervangen door slingerende paden en het bos biedt veel meer schuilplekken voor dieren. Misschien voel je onderweg de nieuwsgierige blikken van een ree of houdt een bosuil je stilletjes in de gaten.

6 Helpers in het bos

In dit deel van het bos zijn grote mierenkoepels te vinden. Rode bosmieren bouwen hun nesten voor het grootste deel onder de grond en op zonnige plekken: voor een goede ontwikkeling van het broed is warmte nodig. In één nest leven 200.000 tot wel een miljoen werksters.

Deze onmisbare helpers houden het bos gezond. Ze ruimen organisch afval en dode insecten op, verbeteren de bodem met hun gangenstelsel en verspreiden zaden. Bovendien beschermen ze bomen tegen vraatzuchtige rupsen.

Zie je grote gaten in een mierenhoop? Waarschijnlijk is hier een groene specht aan het werk geweest – die is namelijk dol op mierenlarven.

7 Plan Lobelia

Je kijkt uit over het vennengebied van Huis ter Heide. Moeilijk voor te stellen, maar amper twintig jaar geleden lagen hier maïsakkers en weilanden.

Om de natte natuur terug te brengen (al sinds 1993 het plan) werden eerst de restanten hersteld van de oudste vennen, het Leikeven en het Plakkeven. Via natuurontwikkelingsproject Lobelia werd vervolgens circa 150 hectare landbouwgrond omgevormd. Door het afgraven van de voedselrijke bovenlaag van de bodem ontstond een 'plas-dras-landschap' met 24 vennen.

Nu bruist dit gebied van het leven. De vennen trekken vogels en amfibieën zoals de heikikker, kamsalamander en rugstreeppad. Op de oevers bloeien moerashertshooi, blauwe klokjesgentiaan en zelfs de vleesetende gewone zonnedauw – een teken dat de natuur weer volop kansen krijgt.

Maak gerust een uitstapje naar het vlonderpad, voor uitzicht op de ondiepe vennen en alles wat daar leeft.

8 Leikeven

Vanaf dit uitkijkpunt kijk je over het Leikeven. Neem de tijd om het water en de oevers af te speuren: met wat geluk zie je hier een blauwborst, wintertaling, watersnip of bergeend.

Grote kans dat je onderweg al Schotse hooglanders bent tegengekomen. Of misschien staan ze hier wel pootjebadend in het ven. Zo'n zeventig runderen van Grazelands Rewilding grazen in dit gebied: ze helpen Natuurmonumenten het landschap open en gevarieerd te houden, zodat meer planten en dieren hier een geschikt leefgebied vinden.

9 Plakkeven

Een smal pad brengt je naar een uitkijkpunt over het verscholen Plakkeven, omringd door moerasbos. Het ven heeft een bijzondere waterkwaliteit en vormt een paradijs voor kwetsbare soorten.

In het vroege voorjaar is dit dé plek waar heikikkers zich voortplanten – de mannetjes kleuren dan een paar dagen opvallend blauw. In de zomer is het ven gevuld met vogelgeluid: blauwborst, kleine karekiet en tjiftjaf laten zich hier regelmatig horen én zien.

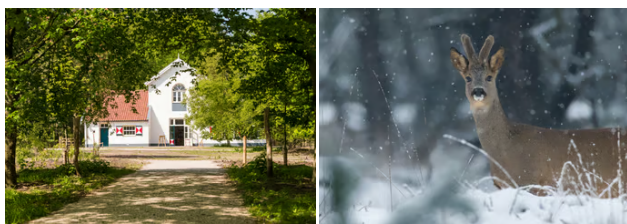

10 Munitiedepots terug aan de natuur

In 2008 groeide Huis ter Heide met 30 hectare, toen er 6 voormalige munitieopslagterreinen aan Natuurmonumenten werden overgedragen. De bunkers en opslagloodsen werden na de Tweede Wereldoorlog aangelegd voor de verdediging van het land.

Aan je rechterhand lag zo een munitiedepot. Nadat Natuurmonumenten hier de gebouwen en het asfalt verwijderde, kreeg de natuur vrij spel. Wat ooit een afgesloten militair terrein was, veranderde in korte tijd in een nieuw stuk bos. Jonge bomen schoten op, planten vestigden zich en dieren vonden hun weg. Zo kreeg ook dit stukje geschiedenis een groene toekomst.

11 Eeuwige rust

Je wandelt nu een stukje over de natuurbegraafplaats van Huis ter Heide, een samenwerking tussen Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland. Eeuwige grafrust, natuurbeheer en behoud van cultuurhistorie komen op deze plek samen.

Sinds de opening in 2021 is hier al veel bereikt. Het jachthuis en het historische lanenpatroon zijn hersteld en de variatie aan planten en dieren is door het beheer van het gebied toegenomen. De rust trekt reeën, dassen, boommarters en vele andere soorten aan.

12 Bloemrijke akker

Links kijk je uit over een oude akker van de Grote Bodem. Eeuwen geleden werd dit gebied ontveend. Daar kwam heide – ‘bodem’ – voor terug, tot het gebied rond 1850 opnieuw werd ontgonnen voor landbouw.

Op de akkers groeide vooral rogge met daartussen kleurrijke akkerkruiden. Door intensieve bemesting verdwenen die bloemen, en daarmee ook de insecten en vogels die ervan leefden.

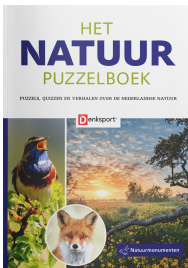
In 1983 koos Natuurmonumenten ervoor om hier een natuurakker aan te leggen voor het wild. Door de bemesting er af te halen en biologische rogge in te zaaien herstelde de bodem, en dat zie je terug in de bloemen die weer verschijnen: akkerviooltjes, kamille, klaprozen en wikke kleuren opnieuw tussen het graan. In de lente en zomer verandert de akker in een levend schilderij, vol gezoem en gefladder. Zo blijft het landschap niet alleen herkenbaar, maar ook springlevend.

Word nu ook lid

Sluit je net als 968.000 anderen aan bij Natuurmonumenten. Je beschermt niet alleen de natuur in Nederland, maar je ontvangt ook een welkomstpakket en alle ledenvoordelen.

nm.nl/de-natuur-in/word-lid

Nieuw: Het Natuur Puzzelboek

Het Natuur Puzzelboek: een boek van 160 pagina's vol puzzels, verhalen en weetjes over de natuur in Nederland. Leuk om zelf mee aan de slag te gaan of om cadeau te geven. Je bestelt 'm op

nm.nl/puzzelboek